

Sergiu SÎRBU

lector al Catedrei „Drept privat”

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

MĂSURILE SOCIALE ȘI SPECIAL-CRIMINOLOGICE DE PREVENIRE A INFRAȚIONALITĂȚII BANCARE

Rezumat

Prevenirea criminalității reprezintă un sistem care include : obiectivele profilaxiei și formele ei de bază; măsurile de influență preventivă; subiecții care realizează prevenirea. Considerăm că creșterea infraționalității bancare în Republica Moldova, care în general se manifestă printr-o tendință specifică de stabilire a relațiilor de piață, este condiționată nu numai de caracterul complex al politicului, socialului, economicului și culturalului din țară. Factorii care au fost enumerați joacă în cazul de față un rol esențial, dar totuși pe undeva ei sunt aidoma unui catalizator, care mărește sau micșorează creșterea activității criminale în domeniul de activitate comercial bancar.

Cuvinte-cheie: prevenirea criminalității, infraționalitate bancară, sistem de prevenire, obiectivele prevenirii.

Summary

The prevention of crime is a system which contains: prevention objectives and its basic forms; measures of preventive influence; persons who are responsible for prevention. We think that the rise of the bank crimes in the Republic of Moldova, which is in generally manifesting through a specific tendency of stabilizing relations on the market, is determined not just by the politic, social, economic and cultural complex character from our country. Those factors have a big role to play as well, but anyway they are like some kind of catalyst, which are increasing or decreasing the criminal activity in the commercial bank activity domain.

Key words: Crime prevention, banking crime, prevention system, objectives of prevention.

Introducere. În prezentul articol vor fi supuse analizei unele caracteristici ale sistemului de prevenire a criminalității care sunt abordate de către diverși autori autohtoni dar și de către specialiști de talie internațională. Astfel, obiectivele prevenirii infraționalității se referă la diverse fenomene și procese ce au loc în societate, în special, factorii economici, sociali, politici etc., care condiționează starea criminalității. În al doilea rând, către obiectivele prevenirii urmează a fi referită și activitatea oamenilor care trebuie să corespundă normelor juridice și chiar celor morale [1, p. 106].

Rezultate obținute și discuții. Trecând la abordarea măsurilor sociale și special-criminologice de prevenire a infraționalității bancare, menționăm importanța ambelor niveluri de activitate preventivă în direcția dată.

Măsurile sociale, care reprezintă un complex de măsuri economice, politice, educațional-culturale, servesc drept bază pentru măsurile special-criminologice de prevenire a infraționalității bancare.

Anterior am supus cercetării determi-

nantele infraționalității bancare, marea majoritate din care arătau direcțiile de activitate care trebuie să fie îmbrățișate de către sistemul social de prevenire. Totodată, considerăm că creșterea infraționalității bancare în Republica Moldova, care în general se manifestă printr-o tendință specifică de stabilire a relațiilor de piață, este condiționată nu numai de caracterul complex al politicului, socialului, economicului și culturalului din țară. Factorii care au fost enumerați joacă în cazul de față un rol esențial, dar totuși pe undeva ei sunt aidoma unui catalizator, care mărește sau reduce creșterea activității criminale în domeniul de activitate comercial bancar. Importanța primordială în sistemul determinantelor manifestărilor cercetate o au factorii cu caracter economic.

În legătură cu aceasta se poate pe deplin de susținut faptul că scopul de bază al strategiilor de stat pentru dezvoltarea societății civile trebuie să fie direcționat spre asigurarea unui nivel economic în care s-ar putea crea toate condițiile pentru un trai decent și o dezvoltare

a personalității, pentru o stabilitate socio-economică, politică și păstrarea integrității statului, obținere de succese pe plan național și internațional.

Luând în considerare cele spuse mai sus și totodată obiectul de studiu specific al acestei lucrări, credem că actualmente măsurile sociale de prevenire a infracționalității bancare necesită a fi îndreptate în principal spre:

- continua dezvoltare a relațiilor de piață care reglementează funcționalitatea economiei;

- crearea condițiilor de realizare a potențialului personal în domeniul intereselor economice pe calea alegerii libere a oricărei forme de administrare cu folosirea proprietății private, colective sau de stat.

- asigurarea egalității de drept în apărarea activității de întreprinzător din diferite sectoare ale economiei naționale;

- garantarea de către stat a neintervenirii în activitatea de administrare a persoanelor fizice și juridice și în același timp o stimulare a disciplinei de piață;

- reglementarea impozitelor;

- modificarea reglementării relațiilor structurilor comerciale cu statul și în raport cu ele înseși spre a crea unele raporturi de administrare care să fie bazate pe libera alegere etc.

În ce privește măsurile special criminologice-ele pot fi privite ca un grup de măsuri, care sunt îndreptate nemijlocit spre înlăturarea nu numai a motivelor generale ale infracționalității, dar și a motivelor concrete ale manifestărilor infracționale. Aceste măsuri spre deosebire de cele sociale sunt mult mai restrânse și mai concrete, deoarece scopul lor este în strînsă legătură nu cu societatea în general, ci cu o ramură a economiei luată ca atare, sau cu o unitate administrativ-teritorială a statului. Prevenirea special criminologică poate fi realizată sub formă de planuri sau programe privind intensificarea luptei cu criminalitatea. Din acest considerent efectele acestor măsuri sunt cu mult mai înalte decât ale celor sociale [2, p. 107]. De altfel, măsurile speciale sunt folosite de către subiecții pentru care această activitate este principală [3, p. 165].

Dacă mai devreme prevenirea specială

era privită ca un proces de folosire a cunoștințelor și deprinderilor criminologice pentru reglementarea comportamentului persoanelor în scopul respectării normelor de drept penal; actualmente prevenirea specială este mai mult folosită pentru înlăturarea proceselor determinante și a motivelor infracționalității la diferite niveluri [4, p. 241].

Și aici este de menționat că în ultimul timp în sistemul bancar național se observă unele tendințe pozitive, care și-au găsit reflectarea în creșterea de indicii, care îi caracterizează stabilitatea. Dar, în ciuda trendului pozitiv în dinamica unor indicii, situația actuală în sectorul bancar național este destul de complicată.

În mare parte acesta este efectul inefficient al muncii de limitare a riscului comercial, apărarea instituțională slabă a drepturilor creditorilor, dependența băncilor comerciale, care sunt parte componentă a grupurilor de finanțare industrială și care deservesc interesele corporative interne, dar în general este lipsa de progres al modernizării activității domeniului de activitate bancar.

Nu trebuie să trecem cu vederea faptul că unii specialiști din domeniu înaintează diferite căi de restructurare a sistemului bancar. Din punctul nostru de vedere, cea mai optimă poziție este cea potrivit căreia necesitatea reorganizării sistemului bancar trebuie să fie efectuată prin perfecționarea structurilor deja existente.

Printre măsurile cu caracter special, care sunt îndreptate spre optimizarea sistemului bancar și care sunt importante pentru prevenirea infracțiunilor din domeniul de activitate supus cercetării, actualmente le considerăm de bază:

- luarea măsurilor pentru asigurarea apărării sistemului bancar național;

- luarea de măsuri pentru funcționalitatea unui sistem bancar unic pe întreg teritoriul Republicii Moldova;

- creșterea rolului statului în reglementarea activității companiilor bancare străine;

- limitarea activității monopoliste și crearea condițiilor pentru o bună concurență din domeniul bancar;

- stimularea unei participări lărgite a băncilor comerciale în soluționarea problemelor sociale ale statului în primul rând cele direcționate spre investițiile în procesul de producție cu asigurarea de garanții a investitorilor de la riscurile posibile (este de înțeles că dezvoltarea rapidă a activității de creditare pune în pericol banca comercială în cazul unei instabilități din cadrul altor sectoare ale economiei, fapt care necesită efectuarea unui șir de măsuri preventive pentru asigurarea securității lor);

- crearea sistemelor progresive de asigurare a depozitelor băncilor comerciale;

- optimizarea procedurii de insolvență a instituțiilor de finanțare;

- dezvoltarea sistemelor de control al activității băncilor comerciale;

- ridicarea calității verificărilor de audit și în același timp atingerea numitorului comun între transparența rezultatului activității băncilor comerciale și respectarea intereselor corporative ale băncii comerciale;

- aplicarea în practică tot mai activ a diferitor forme și tehnologii de management financiar;

- stimularea unei dezvoltări, necesare pentru susținerea securității infrastructurii băncilor comerciale.

Actualmente, măsurile de drept au un rol specific în prevenirea infracțiunilor din domeniul de activitate bancară. În criminologie măsurile de drept din cadrul sistemului de prevenire a infracțiunilor sunt îndreptate spre:

- elaborarea de reguli obligatorii generale în activitatea bancară;

- înlăturarea lacunelor din legislație, care reglementează activitatea financiară și administrativă a organizațiilor comerciale ce au ales domeniul bancar în calitate de sursă de venit legal;

- elaborarea unui sistem de sancțiuni materiale care vor fi aplicate persoanelor fizice și juridice pentru încălcarea legislației care reglementează domeniul de activitate bancar etc.

Tradițional, la sistemul de prevenire a infracționalității bancare sunt atribuite și măsurile legate de educația de drept a persoanelor îndreptate spre asigurarea formării unei

noi mentalități și a creării de deprinderi orientate spre edificarea unei societăți cu o înaltă eficacitate economică, aptă să asigure populației un nivel înalt de trai.

Educația de drept care face parte din sistemul de prevenire specială a infracționalității se prezintă ca o activitate îndreptată spre formarea conștiinței de drept, cultură de drept și comportament în domeniile concrete ale vieții de zi cu zi a societății, realizată pe calea propagării dreptului, studiului de drept, acordării de consultații juridice societății.

În momentul de față afirmăm cu toată responsabilitatea că deocamdată marea majoritate a societății nu deține cunoștințe necesare despre posibilitățile sistemului de creditare bancar sau deprinderi în participarea la operațiile bancare. Din punct de vedere criminologic această lipsă de cunoștințe transformă persoanele în potențiale victime ale activității bancare ilicite.

Sistemul educației de drept care de fapt îl atribuim obiectului de studiu din această cercetare și care îmbrățișează toate păturile sociale ale societății noastre, realizată inclusiv prin intermediul surselor mass-media, presupune:

- ridicarea culturii de drept a societății, fortificarea societății împotriva activităților criminale din domeniul de activitate bancar, fiind unul dintre cele mai importante sectoare ale economiei naționale;

- crearea unui sistem de informare și educare a populației, reprezentanți ai diferitor organizații în folosirea posibilităților domeniului de creditare bancară pentru participarea activă la activitățile de întreprinzător sau în alte domenii de activitate economică;

- demonstrarea stabilității normelor de drept și a aplicării ei necondiționat asupra persoanelor care au comis acțiuni ilicite în domeniul respectiv al economiei;

- asigurarea luării la cunoștință de către societate de tendințele de dezvoltare a infracționalității din domeniul de activitate bancar;

- aducerea la cunoștința societății a importanței practice a informațiilor de drept, a informării în cazul victimelor activității ilicite bancare.

Perfecționarea activităților în această

direcție poate fi susținută și de o extindere a practicii de creare a unor cicluri informaționale, emisiuni tematice, compartimente în ziare, îndreptate spre formarea în societate a unei poziții active a conștiinței de drept, necesare pentru o mai bună apărarea a drepturilor și intereselor și totodată a unui model de comportament social în domeniul economic supus cercetării.

Nu mai puțin importante sunt măsurile de ordin organizațional, legate de perfecționarea sistemului de asigurare a securității personale a băncilor comerciale. Aceasta este una din direcțiile prioritare de dezvoltare a administrării afacerilor bancare, de ridicare a nivelului corporativ de administrare.

Este pe deplin înțeles că în condițiile în care asigurarea securității resurselor bancare și a infrastructurii este lăsată pe seama însăși a băncii, riscul atingerii patrimoniale poate fi scăzut considerabil prin efectuarea unui șir de măsuri cu caracter de prevenire efectuate de serviciul juridic, serviciul de securitate, serviciul informațional și a controlului intern al băncii. Activitatea serviciilor sus-indicate trebuie să fie îndreptată spre realizarea unei intervenții sistematice menite a asigura securitatea băncii.

Printre cele mai importante direcții de activitate în acest caz, sunt necesare a fi menționate următoarele:

- asigurarea unei respectări stricte în efectuarea de operații cu resursele financiare și a regulilor de activitate confidențiale;
- asigurarea evidenței interne a băncii, care conține o informație întregită și veridică despre mersul și rezultatul operațiilor efectuate;
- crearea unui sistem de măsuri personale de apărare informatică, analitică și cu caracter de drept, care ar putea să soluționeze probleme specifice de asigurare a operațiilor efectuate de fapt și de drept;
- intensificarea controlului sistematic al activității personalului băncii, corectitudinea efectuării de către personalul bancar a operațiilor bancare (sistem dublu de verificare);
- perfecționarea sistemului de selectare și amplasare a personalului bancar și totodată a verificării permanente, studierii metodelor,

rezultatelor muncii, verificării amănunțite a petițiilor și cererilor despre posibilele acțiuni de rea-credință din partea lor;

- ridicarea eficacității procedurilor de cercetare și analiză (ancheta internă) despre faptul încălcărilor regulilor de muncă ale personalului și elaborarea de propuneri pentru perfecționarea securității resurselor bancare și a infrastructurii de la atentările infracționale interne;

- perfecționarea permanentă a sistemului de asigurare a securității informaționale prin folosirea tuturor măsurilor, inclusiv metode: crearea de obstacole (opunerea fizică infractorilor care atentează la resursele informaționale); administrarea accesului (folosirea tuturor resurselor automatizate ale sistemului informațional); mascarea (tănuirea informației prin semne criptografice); reglementarea (informații privind posibile accesări de informații nesanctionate); obligarea personalului băncii de a respecta regulile de cercetare, transmitere și folosire a informației confidențiale.

Actualmente scopul de bază al sistemului de prevenire a infracționalității bancare este efectuarea unei colaborări efective între organizațiile bancare și organele de ocrotire a dreptului.

Direcțiile de bază în această colaborare, de asigurare a securității bancare sunt reglementate prin:

- apărarea băncilor comerciale împotriva atentărilor infracționale ale grupărilor organizate criminale;
- apărarea organizațiilor bancare și a personalului lor împotriva atentărilor infracționale (furt, jaf, tâlhărie);
- elaborarea și introducerea de tehnologii speciale pentru fortificarea obiectivelor băncii;
- acordarea de ajutor în inițierea și ridicarea calificării personalului din serviciul de securitate al băncii.

Concluzii. Este de menționat că o asemenea colaborare dintre aceste instituții ar putea duce la un rezultat benefic pentru ambele părți, dar din unele considerente neobiective această colaborare în momentul de față nu se manifestă nici prin eficacitate și nici prin am-

ploare. Probabil, este necesar de analizat experiența pozitivă acumulată în acest domeniu și în funcție de rezultate de elaborat o bază de drept de colaborare dintre organele de drept, organele de control și structurile bancare, inclusiv pe direcții de activitate ca: schimb de informație și efectuarea unei activități analitico-informaționale de comun acord; acordarea de consultații subiectelor de antreprenoriat care desfășoară activitate bancară; efectuarea unor măsuri concrete profilactico-preventive în organizații concrete din sectorul bancar.

Credem că realizarea măsurilor susmenționate va permite crearea condițiilor favorabile pentru minimalizarea nivelului de

infraționalitate din domeniul de activitate comercial bancar.

Bibliografie:

1. Larii Iurie, Criminologie, Chișinău, Ed. „Elena V.I.” 2004, p. 106.
2. Кудреавцев В.Н., Правовое поведение норма и патология. Москва, 1982, p. 241
3. Bîrgău Mihail, Criminologie. Partea generală, Chișinău, 2005, p. 165
4. Larii Iurie, Criminologie, Chișinău, Ed. „Elena V.I.” 2004, p. 107.

RECENZENT: Iurie LARII, doctor în drept, conferențiar universitar